

OSJETI Harmoniju

crveni ciklus

zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

ČETVRTAK, 3.11.2022.

KONCERTNA DVORANA LISINSKI / 19:30

EVAN-ALEXIS CHRIST dirigent
JASEN CHELFI violončelo

Luka Sorkočević / Joseph Haydn / Ludwig van Beethoven

ČETVRTAK, 3.11.2022.

EVAN-ALEXIS CHRIST dirigent

JASEN CHELFI violončelo

LUKA SORKOČEVIĆ

3. simfonija u D-duru 6:30

Allegro

Andante

Presto

JOSEPH HAYDN

2. koncert za violončelo i orkestar u D-duru, 19:00
op. 101, Hob. VIIb:2

Allegro moderato

Adagio

Rondo: Allegro

* * *

LUDWIG VAN BEETHOVEN

7. simfonija u A-duru, op. 92 39:00

Poco sostenuto - Vivace

Allegretto

Presto

Allegro con brio

OSJETI
Harmoniju

EVAN-ALEXIS CHRIST dirigent

Evan-Alexis Christ rođen je u Los Angelesu u obitelji glazbenika grčkih korijena, a djetinjstvo je proveo u Las Vegasu. Već u ranoj dobi svirao je obou i klavir, a kasnije je studirao matematiku i kompoziciju na Sveučilištu Harvard te dirigiranje na Konzervatoriju u Leipzigu.

Od 2020. redovito surađuje s Bugarskom narodnom operom u Sofiji. Ondje je ravnao bugarskom premijerom *Elektre* Richarda Straussa te surađivao u brojnim opernim produkcijama. U travnju 2022. priredio je premijeru opere *Arijadna na Naksosu*.

Intenzivno je radio s njemačkim orkestrima i opernim kućama kao što su Njemački simfonijski orkestar iz Berlina, *hr-Sinfonieorchester* iz Frankfurta, Filharmonija NDR-a iz Hannovera, Simfonijski orkestar SWR-a iz Stuttgarta, Simfonijski orkestar MDR-a iz Leipziga, Orkestar WDR-a iz Kölna, Bremenski

filharmoničari, Njemačka opera iz Berlina, Komična opera iz Berlina, Državna opera iz Hannovera, Državna opera iz Bonna, Hessenska državna opera iz Wiesbadena, *Alto-Theater* iz Essena i Narodno kazalište iz Mannheima. Na međunarodnoj razini, u više je navrata surađivao s institucijama kao što su Zagrebačka filharmonija, Izraelski simfonijski orkestar iz grada Rishona LeZiona, Simfonijski orkestar RTV Slovenije, Kazalište i Simfonijski orkestar iz St. Gallena i Filharmonijski orkestar iz Luxembourg. Na Salzburškim svečanim igrama debitirao je 2011. ravnajući operu *Macbeth* Salvatorea Sciarrina, koju je izveo uz komorni orkestar *Klangforum* iz Beča. Od 2018. redovni je gostujući dirigent orkestra *Orquestra Clássica da Madeira* iz Portugala i Opernog festivala Immling u Bavarskoj.

Za inovativne koncertne programe stekao je priznanje na međunarodnoj sceni. Njegovi ciklusi integralnih izvedbi Mahlerovih i Beethovenovih simfonija te cjeloviti *Prsten Nibelunga* Richarda Wagnera dočekani su hvalospjevima kritike. Ravnao je čak 65 svjetskih premijera te brojne filmske, edukativne i druge programe, *flash-mob* i *crossover* projekte. Osim toga, dirigirao je u više od 50 opernih produkcija, uključujući sve Mozartove opere te brojna djela njemačkog, talijanskog i francuskog repertoara.

Bio je glazbeni ravnatelj Brandenburške opere u Cottbusu od 2008. do 2018. godine, kao jedan od najmlađih glazbenih ravnatelja u Njemačkoj. U tom je razdoblju orkestar snimio nekoliko nosača zvuka te se otisnuo na međunarodne turneje prvi put u stogodišnjoj povijesti. Godine 2011. orkestar je osvojio nagradu glazbenih izdavača (*Boosey and Hawkes, Peters, Breitkopf* i dr.) za najbolji orkestralni program u Njemačkoj, a 2010. stanovnici Cottbusa proglasili su Christa građaninom godine. Pod njegovim vodstvom broj redovnih pretplatnika porastao je sa 70% na 95%. Od 2009. do 2018. na svakom su pretplatničkom koncertu priređivali po jednu praizvedbu novog djela, a redovito su surađivali s ansamblima za suvremenu glazbu *Court-Circuit Paris* i *Ensemble Mosaik Berlin*. Visoku kvalitetu umjetničkog rada orkestra prepoznale su te brojnim potporama podržale i institucije kao što su Zaklada *Ernst-von-Siemens*, Umjetnička akademija u Berlinu, Nacionalna zaklada kroz program *Exzellente Orchesterlandschaft Deutschland* i zaklada *Impuls Neue Musik*.

Nakon što je 2003. kratko radio u SAD-u kao vokalni pedagog u Portlandskoj operi, od 2003. do 2005. bio je prvi *Kapellmeister* i zamjenik glazbenog ravnatelja Würzburške opere; od 2005. do 2008. prvi *Kapellmeister* u Wuppertalskoj operi.

Fotograf: Ivo Šubić

JASEN CHELFI violončelo

Jasen Chelfi (Zagreb, 1979.) osnovnu i srednju glazbenu školu završio je u klasi Dobrile Berković-Magdalenić. Muzičku akademiju u Zagrebu upisao je 1997. u klasi Nikole Ruževića, a studij završio 2001. u klasi Andreja Petrača.

Tijekom glazbenog obrazovanja usavršavao se kod Valtera Dešpalja, Ralpa Kirschbauma, Stevena Isserlisa, Silvije Sondeckienė, Davida Grigorijana, Vladimira Perlina, Eleonore Schoenfeld, Lesliea Parnasa, Jensa Petera Maintza, Philippea Mullera, Borisa Pergamensčikova i drugih. Poslijediplomsko usavršavanje završio je u klasi Maria Brunella.

Godine 1999. bio je jedan od dva hrvatska glazbenika koji su svirali u Orkestru mladih *Gustav Mahler* pod ravnanjem Franza Welser-Mösta i Claudia Abadda. Od 2002. član je Zagrebačke filharmonije, a od 2004. vođa dionice violončela.

Od 2010. predaje na ljetnoj školi u Pučišćima na Braču. Kao komorni i solistički glazbenik dobitnik je brojnih nagrada. Djeluje u *Cantus Ansambli* i ansamblu *Acoustic Project*. Član je udruge *Diapason* s čijim članovima nastupa na istoimenom festivalu.

LUKA SORKOČEVIĆ

3. simfonija u D-duru

I danas je prihvaćeno mišljenje kako su skladbe **Luke Sorkočevića**, dubrovačkoga plemića, diplomata i skladatelja (Dubrovnik, 1734. - Dubrovnik, 1789.), nastale između pedesetih i sedamdesetih godina 18. stoljeća - kako je to 1961. odredio njegov prvi suvremeni biograf Albe Vidaković. Većim dijelom vjerojatno su skladane za boravka na studiju kod Rinalda di Capue u Rimu (oko 1757.-1762.), kod kojega je Sorkočević mogao upoznati talijanski orkestralni stil što se tada razvijao iz operne uvertire.

Četiri godine nakon Vidakovića, skladatelj Stjepan Šulek objavio je revizije Sorkočevićevih sedam simfonija (JAZU Zagreb), pronađenih zajedno s ostatkom njegova opusa u arhivu Male braće u Dubrovniku (kamo ih je u 19. stoljeću pohranio Ivan Evandelist Kuzmić, apotekar, orguljaš u katedrali i bibliotekar). U formi, fakturi i instrumentaciji Šulek je ova djela pokušao približiti visokim klasičkim uzorima Prve bečke škole (Haydn, Mozart) - nemalo ih, međutim, odmičući od izvornih zapisa.

Prvi je 1967. Franjo Bilić upozorio na razlike između originalnih partitura i Šulekovih obradbi, a godine 1974. muzikologinja Koraljka Kos uvela je novi pogled na Sorkočevićev simfonijski opus ističući njegove pretklasičke osobine: trostavačnost tipa *brzi-polagani-brzi* stavak, gudačko četveroglasje, afirmaciju novoga homofonog sloga i jednostavniji harmonijski jezik, povremene sukobe metričkoga i ritamskog toka, emancipaciju od simetrične periodičnosti, gradnju većih odlomaka akumulacijom malih monomorfni stanica, itd.

Na simpoziju u sklopu 4. Osorskih glazbenih večeri 1979. ona zaključuje: "... preko stvaralaštva Luke Sorkočevića... i Hrvatska (se) priključuje evropskoj pretklasiци na razini koja je dostojna međunarodnih kriterija. Zato ime Luke Sorkočevića možemo slobodno izustiti u jednom dahu s imenima Stamitza i Sammartinija, Wagenseila i Monna...".

Popularnosti Sorkočevićevih simfonija uvelike su pridonijeli Zagrebački solisti koji su ih u Šulekovim revizijama pronosili domovinom i inozemstvom. Novo notno izdanje u nakladi Muzičkoga informativnog centra KDZ-a simfonije je godine 2007. vratilo "originalnoj verziji"; reviziju je potpisao Wolfgang Brunner, njemački stručnjak za ranu glazbu koji je Sorkočevićeve simfonije, sa svojim ansablom *Salzburger Hofmusik*, godine 2003. prvi snimio u njihovu izvornom, pretklasičkom ruhu, za prestižnu njemačku diskografsku etiketu *cpo*. Dubrovačke ljetne igre objavile su, pak, godine 2019. snimku simfonija, također prema novome izdanju, u interpretaciji Tomislava Fačinija i grupe internacionalnih glazbenika okupljenih u ansambl *Musica immaginata*, na čelu s uglednim violinistima, interpretima rane glazbe, Bojanom Čičićem i Dmitryjem Sinkovskym.

JOSEPH HAYDN

2. koncert za violončelo u D-duru, Hob. VIIb:2

Večerašnji 2. koncert za violončelo u D-duru nastao je 1783. godine, za vrijeme službe na dvoru Esterházyjevih u Eisenstadtu, na kojemu se od **Josepha Haydna** (Rohrau, 1732. - Beč, 1809.), kao od dvorskog kapelnika, očekivalo da stvara nova djela za članove tamošnjeg orkestra, kao i za staromodni baryton što ga je svirao knez Nikolaus.

Stoga se godinama pretpostavljalo da je *Koncert u D-duru* napisan za Antona Krafta, prvog violončelista eisenstadskog orkestra, jednoga od prvih velikih glazbenika u povijesti violončela uopće, kojemu je i Ludwig van Beethoven posvetio solističku dionicu u svojem *Trostrukom koncertu za violinu, violončelo i klavir*, op. 56.

Dugo do u 20. stoljeće javljale su se i sumnje u autentičnost toga ostvarenja, pa ga se pripisivalo upravo Kraftu. Otkriće iz 1951. dotad izgubljenog autografa utišalo je rasprostranjene sumnje.

Nova istraživanja iz 2019. godine, usto, izbrisala su i pretpostavke o tome da je Kraft bio prvi tumač večerašnjeg Haydnova ostvarenja.

Prema oglasu objavljenom u londonskim novinama od 24. ožujka 1784. godine - koji govori o "novom koncertu za violončelo Josepha Haydna, koji će predstaviti gospodin Cervetto", danas znamo da je *Koncert u D-duru* premijerno izveden u koncertnom ciklusu Willoughbyja Bertiea, 4. grofa od Abingdona, inače flautista-amatera i skladatelja. Bertie je od Haydna naručio više novih djela za koncertnu sezonu 1783./1784., koju je održavao na Hanover Squareu u Londonu.

Solist u večeri praizvedbe bio je, pak, James Cervetto, sin uglednoga violončelista Jacoba Cervetta, prvi violončelist Talijanske opere u Londonu, jedan od vodećih violončelista na Otoku toga doba. Kritika je nakon praizvedbe opisala Haydnovu partituru savršeno pristalom Cervettovu umijeću, posebice njegovu izražajnom *cantabileu*, a usto i kićenom virtuozičetu.

Posrijedi je prema mišljenju i glazbenika i istraživača najveći koncert za violončelo kasnoga 18. stoljeća, koji zauzima posebno mjesto u violončelističkom repertoaru, a koji pred solista postavlja iznimne izvođačke zahtjeve kako u pogledu tehnike, tako i kada je riječ o interpretaciji, zbog svoje složene, simfonizirane strukture.

Dugo je vremena bio poznat i kao *jedini* violončelistički koncert Haydnova opusa, koji su interpreti do sredine 20. stoljeća čuvali kao "malo vode na dlanu", tim prije što Haydnovi suvremenici Mozart i Beethoven nisu skladali niti jedan takovrsni ostvaraj. Takva situacija održala se sve do 1961. godine, kada je Oldřich Pulkert, arhivist u Praškom nacionalnom muzeju, pronašao skup dionica za koje je potvrđeno da su Haydnov do tada izgubljeni *1. koncert za violončelo u C-duru*.

LUDWIG VAN BEETHOVEN

7. simfonija u A-duru, op. 92

Dana 13. kolovoza 1812. - zapisao je **Ludwig van Beethoven** (Bonn, 1770. - Beč, 1827.) u autografu *Sedme simfonije* vjerojatno misleći na datum završetka djela. Na preporuku uglednoga bečkog doktora Giovannija Malfattija ljeta 1811. proveo je na oporavku u češkim Teplicama. Teplice su bile mjesto relativnog mira u teškim vremenima: tijekom Napoleonovih ratova diplomati sa svih strana sastajali su se tamo kao na neutralnom teritoriju.

U Beč se oporavljeni Beethoven vratio s planovima za dvije simfonije te gotovo istog trena započeo *Sedmu*. Planovi za "drugu simfoniju u d-molu" prešli su kasnije u *Devetu*, ali je već u svibnju 1812. započeo i *Osmu simfoniju*.

Praizvedbu *Sedme* planirao je za dobrotvorni koncert u Grazu namijenjen uršulinkama, ali događaj nije realiziran. Skladba je, pod autorovim ravnanjem, praizvedena 8. prosinca 1813. na Bečkom sveučilištu, na dobrotvornom koncertu za vojnike ranjene u bitci s Napoleonovom vojskom kod Hanaua koji mjesec ranije. (Koncert je organizirao Johannes Maelzel, Beethovenov prijatelj i izumitelj metronoma.) Program je uključivao i *Wellingtonovu pobjedu*.

U to doba Beethoven je bio na vrhuncu popularnosti. Unatoč sve slabijem sluhu (na prvoj stranici kajdanke sa skicama zabilježio je u to vrijeme kako pamuk u njegovim ušima zaustavlja zviždeće i pišteće zvukove dok svira klavir), *Sedma simfonija* jasno izražava zadovoljstvo, sreću i želju za životom (vjerojatno i zato jer su Napoleonovi dani očigledno bili odbrojani).

Nakon praizvedbe, prilično je glasno odzvonila kritika u vodećem bečkom dnevniku: "Klasična narav simfonija gdina. v. Beethovena, najvećeg instrumentalnog kompozitora našega doba, opće je poznata. Nova simfonija donosi ne manje udivljenje prema njenu autoru u odnosu na ranija djela, a prednost ove nove mogla bi biti u tome što su njeni dijelovi toliko jasni, njene teme toliko ugodne i jednostavne za razumijevanje, tako da ljubitelji glazbe ne moraju biti znalci da bi uživali u ljepoti djela i njime bili očarani. Detaljna analiza, bez obzira na dubinu, ne bi bila dovoljna da opiše cijelu sliku onim našim čitateljima koji nisu čuli izvedbu. Da bi spoznali vrijednost umjetnosti, moramo biti prisutni. Iako gđin. v. Beethoven nije definirao karakter ove simfonije, kako je učinio u drugima, ako se drzemo to učiniti u njegovo ime i usudimo ponuditi naše skromno mišljenje, primijetiti ćemo da različiti dijelovi simfonije u skladnoj izmjeni romantičnih melodija gode našim osjetilima". Nakon izvedbe u Leipzigu *Allgemeine musikalische Zeitung* javljao je: "... nova je simfonija prihvaćena uz veliki aplauz, još jednom. Prihvaćena je s odobravanjem kao i prvi put; *Andante* (misli se očigledno na znameniti drugi stavak *Simfonije*, op. a.), kruna moderne instrumentalne glazbe, morala je biti ponovljena kao i na praizvedbi". Djelo je posvećeno grofu Moritzu von Friesu.

Bilo je, međutim, i drukčijih mišljenja, poput onog Carla Marie von Webera ili Friedricha Wiecka, oca Clare Schumann, koji je nakon izvedbe u Leipzigu izjavio kako je *Sedmu* Beethoven vjerojatno skladao u "mahnitom pijanstvu". A i poznati britanski dirigent Thomas Beecham godinama je kasnije o *Sedmoj* komentirao: "Što možete s njom? To je kao da hrpa jakova skače poljem".

Sam Beethoven, s druge strane, smatrao je *Sedmu* "jednim od najsretnijih ostvarenja mojega bijednog talenta", a Richard Wagner se u samim superlativima izrazio o ostvarenju, ostavljajući nam

u amanet najpoznatiji i najčešće citirani opis *Sedme simfonije*: "Sveprisutno uzbuđenje, sve samo čeznuće i previranje u srcu, pretvara se ovdje u blistavo i bezobzirno veselje što nas snagom bakanala nosi prostranim krajolikom, kroz sve brzace i pučine života, kličući u sretnoj samosvijesti dok univerzumom odjekujemo smiona nagnuća toga ljudskog sferičnog plesa. *Simfonija* jest sama Apoteoza plesa: to je Ples u najdubljem smislu te riječi, najuzvišeniji čin tjelesnog pokreta, materijaliziran u savršenu tonskom kalupu".

A Beethovenov biograf Maynard Solomon zaključio je o takvoj tipičnoj recepciji *Sedme*: "Naizgled raznolike slobodno-zamišljene slike - o ljudskim masama, o snažnoj ritmičkoj energiji oslobođenoj u akciju ili u plesu, o slavju, vjenčanju i gozbi (Robert Schumann otišao je toliko daleko da je u *Sedmoj* vidio seosko vjenčanje, op. a.) - mogle bi biti varijacije na jednu zajedničku sliku: karneval ili festival, koji oduvijek s vremena na vrijeme skine veo sa stalnog podvrgavanja prevladavajućim socijalnim i prirodnim pravilima, povremeno mičući u stranu običajne povlastice, norme i imperativne". Gotovo fizičku privlačnost djela doista nije moguće zanemariti ili previdjeti, iako u *Sedmoj* mnogo jest, ali i nije baš sve samo u ritmu.

Ta ne bi slučajno Theodor W. Adorno *Sedmu* nazvao "simfonijom *par excellence*", u čemu će se složiti i autori u novome *Groveu* kada tvrde da je Beethoven u *Sedmoj* dosegnuo nove horizonte: "Prošireni uvod, nova harmonijska rješenja u *Allegretto*, kotrljajuća ostinata na završecima okvirnih stavaka, težište na ritmu u cjelini djela... elan i lakoća u kontroli glazbenih procesa na svim razinama... finale, silovit i mišičav, pokazuje posebni napredak, ne samo u eleganciji nego i u čistoj snazi".

U *Sedmoj* se jasno očituje kolika je Beethovenova moć da izolira jedan melodijski, harmonijski ili ritamski element te da njegovo "sjeme" invencijom genija

prosije čitavim djelom. U tome leži tajna elementarne snage *Sedme*, ali i mnogih drugih skladateljevih djela - od *Eroice*, a posebno od *Pete simfonije* nadalje.

A iako bi se valjalo čuvati izvanglazbenih tumačenja ove simfonije - Beethoven je, uostalom, jasno davao do znanja kada su programne intencije bile u igri, kao u slučaju *Šeste*, *Pastoralne*, primjerice - ipak je na temu elementarnosti *Sedme* itekako privlačno citirati Roberta Schumanna, kada ovaj za finalni stavak piše da ga asocira na Carlyleova Rama-Dassa - koji "u svojoj utrobi ima toliko žara da njime može spaliti sve grijehе ovoga svijeta".

Priprema i realizacija tekstova
G.A.D. PRODUKCIJA / www.gad.hr

POLSKA
OPERA
KRÓLEWSKA

Večer poljske glazbe

PETAK 11.11.2022. / 19:30

KONCERTNA DVORANA LISINSKI

DAWID RUNTZ dirigent

Solisti Poljske kraljevske opere

TOMASZ KULISIEWICZ violina

SYLWESTER SMULCZYNSKI tenor

AZ **IVAN GORAN KOVAČIĆ**

OSJETI
Harmoniju

HRVATSKO
NARODNO
KAZALIŠTE
U ZAGREBU

SEZONA 182

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

CIKLUS KOMORNIH KONCERTATA

Klasika nedjeljom

Nedjeljom u 11 sati u kazališnome foyeru
od 16. listopada 2022. do 8. svibnja 2023.

www.hnk.hr

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

VIOLINE I. Martin Draušnik - koncertni majstor, Dunja Bontek**,
Marta Bratković, Saša Borčić Reba, Martina Sačer Pavlin,
Ana Slavica, Teodora Sucala Matei, Davide Albanese, Lovorka Moslavac,
Odette Cavaliere, Alina Gubajdullina, Ivan Finta

VIOLINE II. Sho Akamatsu*, Darko Franković**, Vlatka Pecić Juranić,
Ivo Jukić, Iva Kralj, Vera Kurova, Paola Beziza, Tomislav Ištok,
Margareta Ugrin, Branimir Vagroš

VIOLJE Lucija Brnadić*, Krešimir Ferenčina**, Aleksandar Jakopanec,
Pavla Kovač, Magda Skaramuca, Asja Frank Perčić,
Lovorka Abramović Šoljan, Filip Vitko

VIOLONČELA Smiljan Mrčela*, Vinko Rucner**, Emanuel Pavon,
Lana Lucija Horvatić, Tonka Javorović, Tajana Bešić

KONTRABASI Nikša Bobetko*, Antal Papp**, Borna Dejanović,
Ilin Dime Dimovski

FLAUTE Ana Batinica*, Lucija Stilinović

OBOE Branka Bošnjak*, Katarina Grubić

KLARINETI Rude Mimica, Dunja Košutić

FAGOTI Matko Smolčić*, Petar Križanić

ROGOVI Viktor Kirčenkov*, Petar Kšenek

TRUBE Mario Lončar, Dario Čepić

TIMPANI Ema Krešić

NADZORNIK ORKESTRA Davor Capković

* vode dionica / ** zamjenici vođa dionica

Izdavač: Zagrebačka filharmonija

Za izdavača: Mirko Boch, ravnatelj

Urednik: Ivan Lozić

Dizajn i priprema tekstova: G.A.D. PRODUKCIJA d.o.o.

Tisak: Printera Grupa d.o.o.

Cijena koncertnog programa: 15 kn

*Zagrebačka filharmonija zadržava pravo izmjene programa.

Zagrebačka filharmonija podsjeća na pravo na umjetnost s Marvelovim ilustratorom Daliborom Talajićem u suradnji sa Sebastijanom Čamagajevcem.

Ugasimo mobitele bar na jedan sat i osjetimo harmoniju, ostavimo prostor za ljepotu trenutka kakav može pružiti samo neometana umjetnost.

Zvonjavom telefona doista prekidamo čaroliju i doživljaj izvedbe. Onu čaroliju i doživljaj na koji imaju pravo i glazbenici, i publika.

Vaša Zagrebačka filharmonija

Autori ilustracije:

DALIBOR TALAJIĆ / SEBASTIJAN ČAMAGAJEVAC

Grad Zagreb

PARTNER U OFF CIKLUSU

MEDIJSKI PARTNERI

**Večernji
list**

START

VIJENAC

ZAGREB
moj grad

SPONZORI

**WIENER
OSIGURANJE**
VIENNA INSURANCE GROUP

BCC
services

 ATRON

HRVATSKA OBRTNIČKA KOMORA

OBRTNIČKA KOMORA ZAGREB

NIKEL
NATURAL BIRDVAPE COBBLES

 ULAZNICE.HR
VAŠE MJESTO U PRVOM REDU

CVIJEĆE Izabel

OPTIKA

KRALJEVIĆ

SLUŽBENO VOZILO

PORSCHE
INTER AUTO